

Tíðindi av Kuba

Ein lækni fyri hvørjar 200 íbúgvir

Í ár hava 3412 nýggir læknar fingið prógv við kubansku medisinsku fakultetini. Hesir eru nú flest allir farnir til verka, og merkir tað, at í Kuba er nú ein lækni fyri hvørjar 200 íbúgvir, skrivur floksblaðið *Granma*. Teir flestu av nýggju læknunum hava fingið starv á sjúkrahúsum og skadastovum í býum og bygðum í kubanska heilsuverkinum. Víst verður eisini á hvussu høgt kubanar virðismeta heilsu- og sjúkrahúsvirkið við at vísa á, at nú hava 33.700 serlæknar á 54 ymskum økjum fingið útbúgving síðan 1992, í ringastu krepputíð landsins. Kuba hevur nú heimsmet í læknun í mun til íbúgvartalíð.

Anti-kolesterol heilivágur

Kuba hevur ment eina rúgvu av farmaseutiskum evnum, sum eru einastandandi í heiminum. Men trupult er at fáa tey víðurkend, marknaðarforð og send á heimsmarknaðinum, vegna amerikonsku blokaduna, vegna áhugamála, um hja teimum máttmiku heilivágsvirkjunum í vesturheiminum, og tí at so stórt ivasemi er mótgævis teirri sannroynd, at eitt land í Triðja Heiminum skal vera ført fyrri at framleiða ein heilivág, sum kann hava áhuga í jdnadur londunum. Eitt enti-kolesterol evni, PPG av navni, verður kortini selt í stórum nøgdum í útlondum, vegna sína framúrskarandi góðsku. Tað er virknarenn onnur líknandi evni úr framkomnum londum, og hjáárinini eru eingin.

Útlendskir narkomanar fáa viðgerð í Kuba

Havanna 10.09 (Prensa Latina) Sambært WHO fara um ár 2000 um tveir milljarðir av fólki í heiminum at verða bundin av narkotika. Í Kuba eru einans heilt fá, sum eru bundin av narkotika, og eingin stórvægis trupulleiki stendst av hesum. Eisini hevur Psykiatriska Sjúkrahúsið í Havanna granskað misnýtslu av tablettum narkotika í meira enn 20 ár. Vitanin hjá kubansku læknunum er nú rættliga eftirspurd í mongum framkomnum londum.

Ein serligur viðgerðarstovnur fyri slík fólk er nú latin upp í landspartinum Holguin har eysturi í landinum. Har er biografiur, svimjihylur, fimleikarhöll, tennisvøllir o.m.a. Mest sum allir sjúklingarnir eru útlendskir og 45% av teimum eru higartil frískir, tá teir eru útskrivaðir. Flestir teirra kom úr londum sum Kolumbia, Venezuela, Spania, Jamaika, Peru og Chile. Kubanski viðgerðarháturin gongur út frá einum heilidarsjónarmiði av trupulleikum sjúklingsins, og psykiatarar, psykologar, sjúkráfimleikarar, fysioterapeutar o.o. arbeiða saman í viðgerðini, sum m.a. umfatar bólkavíðgerðir og einstaklingavíðgerðir. Sjúklingarnir velja sjálfir sínar formenn, ítróttar- og frítíðarleiðarar í einum serligum viðgerðarbólki, sum so verður stuðlaður av starvsfólki. Hetta verður gjørt fyrri at skapa javnleika í bólkunum. Í seinasta parti av viðgerðini hava bólkarnir útfærðarloysni, og sjúklingurin átekur sær aftur egna ábyrgð. Hetta verður gjørt fyrri at sjúklingurin skal fyrireika seg aftur til eina vanliga tilveru í samfelagnum.

Ódnin Lili

Havanna 20.12. (Prensa Latina). Hósadagin 17. oktober kom ódnin Lili sunnanfrá inn yvir Kuba. Sum Fidel tók til: Ódnin kom inn yvir okkum áki á sama stað, sum álopsherurin í 1961, t.v.s. í Svinavíkin. Ódnin fór so yvir Havanna, suður til Cienfuegos og síðani norður yvir Villa Clara.

Nú eru nágreiniligt tölur yvir oyðileggjarnar: 43% av sukurframleislu for fyrri skeyti, somuleiðis 20% av banangróðini, 30% av sitrusfruktunum og 17% av risgróðini. Harumframt oyðilegðist stórir partur av aðrari landbúnaðarframleislu. Í túsundtali av familjum eru vurnar heimleysar, og hús ella íbúðir mugu byggjast til øll hesi fólk sum skjótast.

So galið er státt av hesi náttúruvanlukku, at kubanar nú stúr fyrri hungursneyð, samstundis sum amerikanska blokadan herðist í hvørjum. Tó eru hjálpartiltøk úr mongum av heimsins londum sett í verk rættliga skjót.

Nýfóðingadeyðin 7,9

Havanna 15. januar 1997 (Prensa Latina). Hetta talið, sum kubanska sjúkrahúsvirkið nú kann vísa á, er millum 20 tæ lægstu í heiminum. Alt hitt Latinamerika liggur millum 13 (Chile) og 73 (Bolivia). Onnur dømi eru Brasil við 51 og Mexiko við 27. Enntá heimsins ríkasta land, USA, er eitt vet hægri enn Kuba. Tølina stíva frá "State of the World's Children 1997", Sum UNICEF gevur út.

Jóannes Páll, pávi, vitjar Kuba í 1998

Havanna 15. januar (Prensa Latina). Eftir vitjan Fidel Castro, forseta, í Vatikaninum í fjør, hevur kardinalurin Camillo Ruini, vitjað Havanna, og avtala er komin í lag, at Jóannes Páll, pávi II, skal vitja Kuba í Januar 1997. Hetta varð kunngjørd av Jaime Ortega-Alamino, kardinal og erkbiskuppi í Havanna, hin 3. januar í ár.

Várkonsert sunnudagin

Føroya Symfoniorkestur hevur várkonsert sunnudagin við verkum av Franz Schubert, Felix Mendelssohn Bartholdy og Jean Sibelius

31. januar í ár vóru 200 ár liðin síðani Franz Schubert var borin í heim. Stutt var liv hansara; og mangar vóru skuggaløturnar vegna sorgir og armóð; men teir mongu góðu vinmenn hansara og tónleikurin í honum gjørdur, at lívið hóast alt var ríkt og vert at liva. Eftir at Schubert eina tíð hevur roynt seg um hjálparlærari hjá pápanum í bygðakúlanum í Lichtenfel, so slepti hann hugsanini um at fáa sær eitt fast arbeiði og fór at liva bert av síni kompositión. Og tiggjáríð, hann bert livdi sum tónasetari, var tað ikki smávægis, hann fekk á skaftið. Fleiri enn 600 sangir liggja eftir hann, tey fagrastu klaver- og kamarmusikkverk, 8 symfonir, 17 ouverturur, messur, operar, sangspøl og kórverk.

Tann arbeisgledi, sum streymir úr verkum hansara, kann bert samanberast við tann lættleika og ta sjálvfyglju, sum vit kenna frá tónskápan Mozarts. Fyri Schubert broytir seg alt til tónleiki; alt, sum hann kemur í nánd av, fer at ljóma; hvør yrking, honum dæmar, fær eitt lag. Og við honum verður skapað hugtakið "das deutsche Lied", har yrkingin verður »gjøgnum komponerað«, t.v.s. at lag og fylgispæl ganga saman í eini eind, og har fylgispælið broytir í mun til lagdæmin í yrkingini. Hetta speglast aftur í hansara instrumentaltónleiki; tey vøkru lögini, tað ríka harmonispælið, tann livandi framburðurin av lagnum, alt ber boð um liðmeistarar. Soleiðs gerst instrumentaltónleikur Schuberts serskildur; eysturriks og ungarsk fólkalag gerast lutur í hansara verkum, alt blómar og ljómar í hansara tónleiki, kensluborði og heitt, og leiðir okkum inn í tað hugfangandi og gandrakenda í romantisku ljómmyndini.

Franz Schubert: Ballettmusik II aus Rosamunde Sum inngangur til konsertina verður spælt tað av øllum kenda og ljómfagra lagið úr Ballettmusik úr Rosamunde av Franz Schubert.

Franz Schubert (1797-

1828): Symfoni nr. 3 í D-

dur Schubert skrivaði átta symfonir, av teimum eru bert tær tvær seinastu so kendar, at flestu halda, at hann bert skrivaði tvær. Ivaleyst eisini tí, at hesar báðar nevndu í dygd hevja seg upp um hin- ar seks, og hinar tí verða minni virdar. Men ivaleyst við órætti. Tær báðar fyrstu, sum Schubert skrivaði bert 16 og 18 ára gamal, kunnu metast at vera royndarverk, ella skúlaverk, har hann roynir at seta seg inn í tónk- inna at skriva. Eisini triðja symfonin í D-dur er púra í klassiskum stili, men við sínum fríska uppfinningar- semi tekur hann seg í hesi langt fram um tær báðar fyrstu. Schubert skrivaði hesa symfoniina út í eitt, og eftir tveir vikur vóru allar fyra satsirnar skrivaðir hvør aftan á annan, og tað kennist í lættleikanum og ferðini. Tað er ein kát spælgledi yvir verkinum, og burtur- sæð frá nokrum heldur álvs- anginum vendingum í seina innganginum, so koma eingir tunglyntir tónar fyrri. Tað er sum um hann í fyrstu allagroini hevur hug at skaka eitt sindur í, men tað verður ikki til nákað meira. Hugtakandi eru miðsatsir- in, ein allegrött full av eym- un yndi og eini yrivikari scherzo, sum Schubert nevnir menuett. Trioen er ein vinsælur og frýntligur Ländler, eysturrikskur dans- ur í 3/4 takt; valsurin er sprotin úr honum.

Felix Mendelssohn (1809-1847): Ouverturen til Hebridurnar (Suður-oyggjarnar) Fingalshellið Hvát yru umstøðum við- vikur kanst tú neyvan finna stórri mótsetningar enn tær millum teirra Franz Schu- bert og Felix Mendelssohn Bartholdy (Felix merkir annars tann eydnasali). Mendelssohn varð borin í heim í Berlin 2. februar 1809, sonur ein sera væl- havandi keypmann, og í heim- ið leitaðu tatiðar fremstu andsmenni og mentamenn. Gávuriki drongurin gjørdist tí tidliga kendur sum klaverspælar, dirigentur og tónasetari. Pápin gav honum eigið ork-

estur sum gávu. Hansara vinsæla framferð og ríku gávu skaptu honum víður- kenning og vinmenn alla- staðni, og ríkidømi pápan- s slættaðu honum vegin, so hann fekk umstøður at dyrka síni evni og ferðast har honum lysti. Soleiðs fór hann í 829 til Skot- lands. Hetta var fyrri hann ein ökend og fremmand náttúra. Hesi myrku fjøllini, oyggjarnar, havið og brimið og so tann skotska søgan við, brøgdum og blóðigum bardögum, við risum og trøllum, hugtók hansara kensluborna sinni.

Hugfangaður og íblástur av hesi ferðini skrivaði hann nokur av sínum kendastu verkum, so sum Symfoni nr. 3, Ta skotsku, Meeresstille og Clückliche Fahrt. Á eini vitjan úti á oynni Staffa út fyrri Isle of Mull, á Men- delssohn kenda hellið, The Fingal's Cave, og gav aldu- drátturin í hellinum honum hugskotið til ta kendu tón- yrkingina, sum hann nevndi Hebridurnar. Innleiðandi temaði skrivaði hann niður á staðnum og sendi tað heim sum eina heilsan úr tí fremmandi. Hetta ser- merka temaði, sum øll tey djúpu ljóðfærni hava sum inngang til hesa ouvertur- una, segði Richard Wagner vera »eitt tað vakrasta tón- verkið, sum vit eiga«. Úr dýpinum kemur hetta tema- ið sum eitt loydnarmál og gongur aftur gjøgnum alt verkið. Eins áhaldandi er sangtemaið, sum eisini kemur úr celli og fagottum, fyrri síðani - eins og verður tað borin fram í ljósið - tá tað verður tikið yvir av fiól- unum. Móti hesum báðum lögnum kemur enn eitt ágangandi tema, næstan eitt róp, sum ekkóar úr ymsu blásarunum. Loyndarfull náttúra er vovin inn í hetta tónaverk, sum hugfangað áhoyrarar. Ein stórfingur tónamálningur av tí drag- andi og máttmiku náttúru.

Jean Sibelius, 1865-1957, Karelia Saitan

Grieg og Sibelius eru nord- urlandsku tónasetarnir, sum hava megnað at skapað sær alheims víðurkenning og týðning. Báðir hava teir sum undirtóna í verkum

sína fólkatónleik og náttúru landsins, men meðan Grieg í sínum tónaleiki hevur ein lættari og vinsælari dóm, so er Sibelius tyngri og torfø- rari atgongdur. Hansara verk eru ofta long og egin og krevja stórri djúphugsan, serliga hansara symfonir. Tjódskaparsinnaður, sum hann var, so hevur landsins søga og lagna Finnlands ligið honum fremst á sinni, og tí hava nøgv av verkum hansara navn eftir sagnum og søgu, og nøvn sum Raki- stava, Tuonela, Lemminkä- nen eru farin um allan heim við hansara tónleiki.

Eitt av teimum best um- tókta av hansara styttri verkum er Karelia-saitan, sum FSO hevur tikið á skrána á várkonsertini. Verkið er upprunaliga skrivað sum baksstöðistónleikur til nokur sokallaði »table- leau« (málningar ella upp- setingar við stillstandandi persónum, sum skulu mynda onkra hending, landslag o.a.), sum student- arnir í Viborg høvdu biðið um í sambandi við, at teir skuldu vísa brot úr søgu Karelia; hetta er landspartur móti Ruslandi, sum tvídrátt- ur hevur verið um gjøgnum tíðirnar. Hóast hesin tón- leikur so kundi endað sum hinni tónleikur, so gjørdist listarmaðurin so hugtikin av søguliga hendingunum, lagnu og víðurskiftum hesa íbúgva, so nokur av hesum tónahugsotum komu at standa eftir sum sjálvstøðug listaverk og eru ofta at hoyra í konserttøllunum víða um í verðini. Í dag telur suitan bert tveir - Intermezzo, Ballade og Alla Marcia - av teim upprunaliga átta stykkjunum, og eru tað hesi tveir, sum FSO fer at fram- føra. Sum heild er hetta tón- leikur, sum er heldur ørvísi enn vit kenna hann frá Sibe- lius; hann er lættur og í ljós- um litum, og serliga hug- fangar kanska lætta steivið í marsjunum.

Konsertin verður í Nord- urlandahúsinum sunnudag- in tann 16. mars klokkan 16. Fasti dirigentur FSO Martin Mouritsen stjórnar fram- førluni.